

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Високі вимоги до якості військовослужбовців ДПСУ зумовлені тим, що вони мають максимальну самостійність при розв'язанні оперативно-службових завдань. Обстановка, що виникає на кордоні, вимагає від військовослужбовців прийняття негайних рішень і дій, адекватних обставині, що складається. У зв'язку з цим перед офіцерами ДПСУ поставлена задача підготовки кадрів із широко розвиненою науковою освітою, високою професійною компетентністю, із творчим мисленням, здатних ефективно вирішувати комплекс військово-професійних задач, що стоять перед ними.

В наукових дослідженнях останніх років професійна підготовка прикордонників розглядалась при вивченні проблем навчально-виховного процесу курсантів і слухачів в умовах ВВНЗ (В.О. Балашов, О.В. Діденко, В.Г. Кельбя, І.А. Новак, В.А. Чернявський). Однак, аналіз дисертаційних досліджень дає можливість визнати, що проблема вдосконалення професійної підготовки прикордонників є ще недостатньо вивченою.

Метою статті є обґрунтування особливостей професійної підготовки прикордонників в органах ДПС України.

Основні зусилля підготовки військовослужбовців ДПСУ зосереджено на спеціальній, морально-психологічній правовій та фізичній підготовці військовослужбовців. В основу підготовки покладено принцип "вчити військовослужбовців того, що необхідно в охороні державного кордону", а саме: формування і розвиток у військовослужбовців професійно необхідних якостей, моральності, самовідданості, особистої відповідальності за свідоме виконання вимог Конституції та законів України, функціональних і службових обов'язків [1, с. 7].

При опрацюванні навчальних програм професійної підготовки військовослужбовців в органах ДПСУ до рівня набуття відповідної готовності виконання дій, особлива увага звертається на вдосконалення польової виучки персоналу, навчання вмільних дій в різних умовах обстановки. Для проведення занять з найбільш складних і важливих тем предметів підготовки особового складу залучаються офіцери управління органів ДПСУ.

Штабами органів розробляються тематичні плани на кожне навчальне півріччя з розподілом навчального навантаження на кожний місяць. На підставі цього плану командири підрозділів навчальне навантаження розподіляється на кожний тиждень із складанням розкладу занять. Під час складання розкладу занять на тиждень враховується службове навантаження на персонал, обстановка, яка складається на ділянці кордону, час на проведення тренувань з предметів навчання та за сигналами тривоги, необхідний обсяг робіт щодо вдосконалення навчальної матеріально-технічної бази та інші заходи з підготовки особового складу. При цьому передбачаються резервні дні для опрацювання тем занять, що не були проведені напередодні через об'єктивні причини, а також проведення додаткових занять зі слабо засвоєних тем. При введенні посиленої охорони державного кордону підготовка особового складу здійснюється шляхом тренувань під час підготовки до служби і безпосередньо під час несення служби.

Охорона кордону України здійснюється на суші, у повітрі, на водному просторі. У підготовці фахівців-

прикордонників для охорони кордону є характерні особливості. Слід розглянути їх детальніше.

В сучасних умовах основні зусилля підготовки військовослужбовців підрозділів *прикордонного контролю* зосереджено на вивченні нормативних актів України, міжнародних угод і Конвенцій, які регламентують пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, боротьбу з організованою злочинністю, у тому числі й транскордонного характеру, протидію проявам тероризму та екстремізму в усіх формах.

Підготовку органів управління та особового складу, задіяних у прикордонному контролі, спрямовано на набуття теоретичних знань і практичних навичок щодо:

- застосування норм законодавства України, міжнародних правових актів при здійсненні пропуску через державний кордон, у ході адміністративно-юрисдикційної діяльності;

- якісного та швидкого паспортного контролю документів на право перетинання державного кордону України, здійснення реєстрації іноземців та їх паспортних документів в пунктах пропуску через державний кордон;

- забезпечення офіційних заходів державного рівня (самітів, зустрічей керівників держав тощо);

- порядку виконання доручень правоохоронних органів;

- уміння спілкуватися з особами, які перетинають державний кордон, проводити співбесіди з ними грамотно й у коректній формі з використанням іноземних мов;

- уміння, діючи в рамках законодавства, виявляти в пасажирському потоці осіб, причетних до терористичних організацій, яким заборонено в'їзд в Україну і стосовно яких є доручення правоохоронних органів, а також незаконних мігрантів як з числа іноземців, так і з числа громадян України;

- організації відповідних дій у разі виникнення в пунктах пропуску чи на прилеглий до них території ситуацій, які ускладнюють чи унеможливають пропуск через державний кордон;

- здійснення ефективного огляду транспортних засобів закордонного прямування з метою виявлення викраденого автотранспорту, сховищ у конструкціях транспортних засобів для перевезення незаконних мігрантів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон;

- ефективного використання спеціальних технічних засобів прикордонного контролю;

- залучення місцевого населення, працівників транспортних та інших організацій до виконання завдань, спрямованих на посилення надійності охорони державного кордону в пунктах пропуску через державний кордон.

Особливості професійної підготовки спеціалістів кінологічної служби. При організації та проведенні підготовки різних категорій кінологів і закріплення за ними службових собак в органах ДПСУ основні зусилля зосереджено:

- у навчальних кінологічних підрозділах – на послідовному та якісному формуванні знань, умінь і навичок у курсантів в обсязі, потрібному для виконання своїх функціональних обов'язків у підрозділах кордону, на якісному дресируванні службових собак;

– у прикордонних загонах і ОКПП – на вдосконаленні та закріпленні знань, умінь і навичок, набутих кінологами в навчальних кінологічних підрозділах, та поліпшенні працездатності службових собак на заняттях зі спеціальної підготовки та в повсякденній роботі.

Заняття з дисциплін спеціальної підготовки інструкторів, вожатих і закріплених за ними розшукових (спеціальних), сторожових собак безпосередньо на прикордонних заставах, відділеннях прикордонного контролю, КПП проводяться за рахунок годин, призначених для засвоєння предмета “Спеціальна підготовка” й за рахунок зменшення часу несення служби в прикордонних нарядах.

Контроль за станом спеціальної підготовки кінологів і закріплених за ними службових собак у підрозділах кордону здійснює штаб прикордонного загону, ОКПП через начальника кінологічної служби та інших офіцерів штабу.

Має свої особливості й професійна підготовка в підрозділах служби радіаційного, хімічного та бактеріологічного (РХБ) захисту. Головним її завданням є те, щоб шляхом максимального використання навчальної бази, навчально-тренувальних засобів, творчого впровадження й застосування теорії, планомірного та поетапного набуття знань і навичок, навчити військовослужбовців їхньої спеціальності, високої індивідуальної готовності. Основна увага приділяється тактико-спеціальній і спеціальній підготовці, яка здійснюється так:

– командирів взводів-старших інструкторів РХБ захисту, старших інструкторів – під час проведення командирської підготовки – не менше 7 годин на місяць та на 3-денному зборі в органі ДПСУ раз на рік;

– взводів (відділень) РХБ захисту – на 10-денному зборі раз на рік та на планових заняттях у міжзборовий період;

– штатних та позаштатних хіміків-дозиметристів – на 3-денному зборі 2 рази на рік (у зимовому й літньому періодах навчання), а також під час роботи начальника служби РХБ захисту-начальника служби екологічної безпеки в підрозділах;

– майстрів по ремонту індивідуальних засобів захисту – на планових заняттях не менше 2-х годин на місяць.

Особливості професійної підготовки підрозділів тилового забезпечення. При підготовці підрозділів тилового забезпечення особлива увага приділяється формуванню навичок щодо приймання, зберігання, видавання, обліку й контролю якості продовольства, речового та іншого майна, а під час навчання кухарів – щодо приготування їжі в стаціонарних та польових умовах. Основні зусилля зосереджено на оволодінні ефективними прийомами та способами тилового забезпечення ДПСУ під час виконання ними оперативно-службових завдань як у мирний, так і у воєнний час.

В основу підготовки підрозділів тилового забезпечення покладено польову виучку з повним відпрацюванням нормативів у всьому комплексі заходів тилового забезпечення ДПСУ. Заняття проводяться в полі, класах, а також на об'єктах тилу.

Всі заходи, які проводяться з тактико-спеціальної підготовки, спрямовані на вдосконалення навичок особового складу підрозділів тилового забезпечення, відпрацювання питань тилового забезпечення під час виконання оперативно-службових завдань з охорони державного кордону, надзвичайних обставин. Заняття з малочисельними категоріями спеціалістів тилу проводяться безпосередньо на робочих місцях. Особлива увага звертається на підготовку кухарського складу.

Особливості професійної підготовки в органах морської охорони. Професійна підготовка органів морської охорони планується відповідно до вимог “Курсу підготовки Морської охорони ДПС України”. Підготовка кораблів (катерів) органів морської охорони до виконання оперативно-службових завдань здійснюється самостійно та у взаємодії з різними силами й засобами ДПСУ, з'єднаннями та частинами ВМСУ, організаціями інших міністерств і відомств, а тому завданнями професійної підготовки є наступні:

– відпрацювання злагодженості в роботі органів управління щодо керування кораблями та підрозділами при виконанні ними оперативно-службових завдань;

– підготовка органів морської охорони ДПСУ до виконання бойових завдань в особливий період;

– підготовка бойових постів, командних пунктів, корабельних бойових обслуг, бойових частин і служб до застосування зброї та використання технічних засобів з найбільшою ефективністю;

– вивчення і засвоєння в установлені терміни будови кораблів, зброї, техніки, розробка та впровадження способів їх бойового застосування;

– підготовка та бойова злагодженість екіпажів кораблів, які вводяться в експлуатацію після ремонту;

– підвищення професійної виучки кожного офіцера, мічмана, старшини і матроса, виконання установлених нормативів;

– забезпечення безаварійного плавання кораблів і катерів.

Особливості професійної підготовки в штурманських бойових частинах. Спеціальна підготовка в штурманських бойових частинах організована відповідно Правил штурманської підготовки (ПШП-ПК) та Правил організації штурманської служби (ПОШС-ПК).

У штурманській підготовці основні зусилля зосереджено на виробленні в офіцерів готовності, а отже й практичних навичок щодо забезпечення безаварійного плавання та безпеки кораблеводіння під час несення прикордонної служби і виконання заходів бойової підготовки. Під час підготовки особового складу особлива увага приділяється відпрацюванню практичних дій та виконанню нормативів з обслуговування свого завідування у різних умовах обстановки.

Особливості артилерійської та мінно-торпедної підготовки. В артилерійських та мінно-торпедних бойових частинах планування та організація бойової підготовки здійснюється з урахуванням рівня підготовки особового складу, вимог Правил артилерійської та мінно-торпедної підготовки (ПАМП ПК). Основна увага приділяється відпрацюванню практичних дій та виконання нормативів особовим складом при повсякденному обслуговуванні свого завідування, а також при застосуванні зброї у різних умовах обстановки. Підготовчі та залікові бойові вправи виконуються на тлі ведення умовного морського бою, як правило, при поверненні кораблів зі служби.

Особливості підготовки авіації. Головними завданнями авіації ДПСУ є забезпечення авіаційної підтримки дій сухопутних (морських) з'єднань (частин) і взаємодіючих органів при виконанні оперативно-службових завдань. Командири, начальники, офіцери штабів та льотний склад головну увагу зосереджує на вивченні тактики дій, організації управління, методики професійної підготовки та вміння використати тактико-технічних даних авіаційної техніки.

Льотно-тактична підготовка вважається основою вишколу льотного складу авіації, основним завданням якої є підготовка екіпажів до дій в інтересах охорони державного кордону в різноманітних умовах повітряної та метеорологічної обстановки. Основна увага в

ході льотно-тактичної підготовки приділяється удосконаленню навичок авіаційних командирів і штабів в управлінні екіпажами під час підготовки та веденні оперативно-службових дій, розвитку тактичного мислення та практичних навичок льотного складу.

Отже, значний зріст обсягу завдань, розв'язуваних ДПСУ, призводить до ускладнення процесів управління, істотно змінює характер діяльності командного складу і потребує якісних змін у підготовці персоналу. В сучасних умовах недостатньо, щоб прикордонник був сильним і хоробрим. Коло необхідних умінь надзвичайно розширилося, і тому основна увага звертається на розвиток інтелектуа-

льних якостей у прикордонників, формування в них характеру і нового стилю мислення. Прикордонники повинні правильно передбачати майбутнє і творчо підходити до сьогодення, вміло орієнтуватись у труднощах, бути мислячими і рішучими, здатними створювати атмосферу спільного виконання задач, що стоять перед ДПСУ.

Напрямами подальших досліджень можуть бути: інформаційно-педагогічне забезпечення професійної підготовки офіцерських кадрів для ДПСУ; педагогічне керівництво професійною підготовкою курсантів у вищій військовій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації з планування та організації підготовки особового складу в підрозділах кордону. – К., 2003. – 24 с.

Подано до редакції 9.12.05
